

Kulturdepartementet

Via e-post: ku.remissvar@regeringskansliet.se med kopia
till ku.kkm@regeringskansliet.se

Remissvar: En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, lämnar härmed sitt yttrande över betänkandet *En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)*. MTM yttrar sig över de delar som rör myndighetens verksamhetsområde.

Om Myndigheten för tillgängliga medier

MTM tillhör Kulturdepartementet och har till uppdrag att vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier. Myndigheten arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

MTM främjar universell utformning av litteratur, nyheter och samhällsinformation genom vägledning och kommunikationsinsatser gentemot såväl offentliga som kommersiella aktörer.

Myndigheten tillhandahåller även produkter och tjänster inom tillgänglig läsning. MTM producerar och förmedlar exempelvis talböcker, punktskriftsböcker och e-textböcker till personer med syn- eller annan läsnedsättning och ansvarar för utgivningen av den lättlästa nyhetstidningen 8 sidor och lättläst litteratur genom LL-förlaget.

Sammanfattning

MTM har på det stora hela inget att invända mot förslagen i betänkandet *En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)*.

Myndigheten vill betona vikten av att tillgänglighet och principen om universell utformning görs till en bärande del i förvaltningen och tillgängliggörandet av kulturkanonen. Det gäller särskilt den digitala portal som föreslås i betänkandet.

MTM ser biblioteken som en naturlig och viktig aktör i arbetet med att vägleda personer till verken i kanon, i synnerhet personer som av olika skäl inte kan använda den föreslagna digitala portalen, och vill särskilt betona att skolbiblioteken kan spela en viktig roll i förhållande till barn i skolålder.

Synpunkter

Tillgängliggörande av kanon i en digital portal (6.2.3)

MTM instämmer i kommitténs förslag om fördelarna med att använda en digital portal som huvudsaklig kanal för att tillgängliggöra Sveriges kulturkanon, i det att en digital portal har möjlighet att anpassas efter olika målgruppers behov och förutsättningar.

MTM ser positivt på att utredningen beaktar perspektivet att genom "funktioner som underlättar användning för personer med funktionshinder kan innehållet göras tillgängligt för fler" (s. 246 i betänkandet).

Myndigheten vill framhålla att tillgänglighet handlar om mer än tekniska eller formella krav. Att uppfylla lagstadgade tillgänglighetskrav och följa etablerade tekniska standarder är ett absolut minimum. Utöver det handlar det om att utforma en upplevelse som är begriplig, inspirerande och användbar för alla människor, oavsett förmåga eller funktionssätt.

Tillgänglighet bör förstås utifrån aspekter av fysisk, kognitiv, språklig, kunskapsmässig, psykosocial och administrativ tillgänglighet. Tillgänglighet och principen om universell utformning bör därför finnas med som en integrerad del redan i planerings- och designarbetet, och inte i form av ett tillägg av särskilda funktioner för personer med funktionsnedsättning.

En portal som är tänkt att levandegöra Sveriges kulturarv behöver byggas med insikt om människors olika sätt att ta till sig information, lära, uppleva och kommunicera.

Samtidigt behöver hänsyn tas till människor som lever i digitalt utanförskap, där forskning visar att personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade. Alla har inte förutsättningar att ta del av en digital portal. MTM är därför positiv till att utredningen pekar på en bredd av kanaler och samhällsaktörer som kan bidra till att vägleda personer till verken i kanon.

Tillgängliggörande av kanon genom kultur- och kulturarvsaktörerna (6.2.4)

MTM ser positivt på att utredningen särskilt pekar ut biblioteken som en aktör som kan spela en viktig roll för att förmedla kunskap om verken i kulturkanon. MTM har nära samverkan med bibliotekssektorn i Sverige och ser vilken nytta biblioteken gör, i synnerhet för personer som av olika skäl har svårigheter att använda tekniska hjälpmedel, som exempelvis äldre och personer med funktionsnedsättning.

MTM anser att skolbibliotekens roll kan betonas tydligare. Skolbiblioteken har möjlighet att spela en viktig roll i förmedlingen av kanon till Sveriges elever. Detta särskilt utifrån att barn och unga pekas ut som en viktig målgrupp i betänkandet.

Avslutande kommentar

MTM vill understryka att tillgänglighet till kultur är en förutsättning för demokratisk delaktighet. Den rätt att ta del av kultur, information och idéutbyte som säkerställs i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning måste även gälla för samtliga de verk som kommer att ingå i Sveriges kulturkanon.

Att försumma tillgänglighet riskerar att förstärka klyftan mellan personer med och utan funktionsnedsättning. Det är därför angeläget att krav på tillgänglighet formuleras redan i stiftelsens uppdrag.

Kulturkanon ska, enligt utredningsdirektivet, främja bildning, gemenskap och inkludering. För att uppnå detta måste inkludering även avse faktisk tillgång till kulturen. Alla ska kunna ta del av verk och delta i de samtal och aktiviteter som kanonen ger upphov till. Det är en demokratisk rättighet och en grundläggande förutsättning för ett inkluderande kulturliv.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Åsa Hemingway. Föredragande har varit strateg Pontus Jeppsson. I beredningen har även verksjuristen Eva Wei deltagit.

Åsa Hemingway
Generaldirektör

